

Asia: VN/15319/2024

Valtioneuvoston periaatepäätös yrittäjyydestä, päivittäminen

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään koskien valtioneuvoston periaatepäätöstä yrittäjyydestä

Työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskus (TE-asiakaspalvelukeskus) kiittää mahdollisuudesta lausua VN:n luonnokseen koskien yrittäjyyden periaatepäätöstä.

TE-asiakaspalvelukeskus pitää tehtyä periaatepäätöstä hyvänä ja tarpeellisena ja pitää linjauksia ja toimenpiteitä kannatettavina. Tavoite edistää yrittäjyyttä yli hallituskausien luo pitkäjänteisyydellään pohjaa toiminnan kestäväälle kehittämiselle.

TE-asiakaspalvelukeskus kuitenkin kiinnittää huomioita siihen, että vaikka periaatepäätöksen lähtökohdissakin todetaan uusien yritysten perustamisen olevan keskeistä Suomen kilpailukyvyyn, talouskasvun ja työllisyyden näkökulmasta, ei periaatepäätös sisällä toimenpiteitä uusyritysperustannan edistämiseen startup-yrittäjyyttä lukuun ottamatta. Vaikka uusien yritysten työllistävä vaikutus toiminnan alussa on tyypillisesti pieni, toimivat ne kuitenkin perustana uusille kasvu- ja kansainvälistyville yrityksille tulevaisuudessa. Viime vuosina panostukset uusyritysperustannan edistämiseen ovat vähentyneet; esim. ELY-keskusten yrityksen perustajille suunnattujen maksuttomien tai vahvasti subventoitujen neuvonta-, koulutus- ja kehittämispalveluiden alasajon myötä.

Toinen asia joka periaatepäätöksen toimenpiteissä ei näy, on talousvaikeuksiin joutuneiden yrittäjien huomioiminen ja tukeminen. Pelkästään yhden mikroyrityksen konkurssin on arvioitu kustantavan yhteiskunnalle lähes puoli miljoonaa euroa menetettyinä verotuloina ja sosiaalikulujen kasvuna. Jokainen ns. turha konkurssi tai yritystoiminnan lopettaminen olisi tärkeä saada vältettyä, jotta elinkelpoiset ja kasvukykyiset yritykset voisivat jatkaa toimintaansa.

Kolmantena huomiona TE-asiakaspalvelukeskus haluaa nostaa esille yrittäjäasemassa olevien työttömyyteen ja oikeusturvaan liittyvät haasteet. Yrittäjyyteen ja etuuksiin liittyvät monimutkaisuudet eivät edistä yrittäjäksi ryhtymistä ja voivat asettaa yrittäjät epäedulliseen asemaan suhteessa palkansaajiin. Tulisikin selvittää ja edistää myös yrittäjien oikeutta erilaisiin etuuksiin esim. tulojen merkittävän alenemisen vuoksi ilman, että yritystoiminta täytyy kokonaan todisteellisesti lopettaa.

Periaatepäätöksessä on tuotu esille yksinyrittäjien suhteellisen suuri määrä Suomen yrityskannasta, n. 70 %. Tämän lisäksi Suomessa ns. epätyypilliset työsuhteet ovat yhä tyypillisempiä. Työmarkkinat ovat muuttuneet perinteisestä palkansaaja-yrittäjä-muodosta modernimpaan malliin ja nykyisin työtä voidaan tehdä esim. itsenäisenä ammatinharjoittajana tai yksinyrittäjänä työsuhteen sijaan. Kehitys ei aina ole kuitenkaan vain positiivista; mikäli yritys esim. ulkoistaa tehtävää työtä yksinyrittäjille säästääkseen työnantajakustannuksissa, ei yksinyrittäminen ole aina optimaalinen valinta.

Toisin kuin palkansaajilla, yrittäjillä on kokonaisvastuu sekä henkilökohtaisesta tilanteestaan että yritystoimintaansa liittyvistä seikoista. Riskit ovat jokapäiväisiä. Yksinyrittäjät ovat usein haastavassa asemassa oman jaksamisensa ja tukiverkkojen vähyyden vuoksi. Lisäksi mahdollisesti alhainen tulotaso lisää riskiä joutua myös talous- ja maksuvaikeuksiin, sillä näillä yksinyrittävillä on usein vähäiset mahdollisuudet kerryttää ns. puskurikassaa yllättäviä tilanteita varten. Siksi yksinyrittäjien jaksamiseen ja osaamiseen tulee kiinnittää myös huomioita ja niitä vahvistaa. Osaava ja hyvinvoiva yrittäjä mahdollistaa myös yrityksensä kasvun ja työllistämisen.

TE-asiakaspalvelukeskuksen havaintojen perusteella yritysten kasvua jarruttaa yrittäjien pelko mahdollisista taloudellisista vaikeuksista. Näitä kasvun esteitä voidaan ehkäistä edistämällä yrittäjien talousosaamista sekä tarjoamalla tukea ja neuvontaa kriisitilanteisiin. Yrittäjien talousosaaminen on usein liian heikolla tasolla ja siksi periaatepäätöksessä mainittu yrittäjyyskasvatus osana yleissivistävää koulutusta on merkittävä keino luoda yrittäjille ja yrittäjäksi aikoville ymmärrystä talouteen liittyvistä kysymyksistä ja siten ehkäistä yritysten mahdollisia tulevia talous- ja maksuvaikeuksia. Toimenpiteissä tulisi huomioida kuitenkin yrittäjyyskasvatuksen sisällyttäminen vahvemmin myös ammatilliseen koulutukseen.

Yhtenä syynä yrittäjien haluttomuuteen työllistää on TE-asiakaspalvelukeskuksen kokemusten mukaan osin erilaiset pelot ja epäselvyydet liittyen työnantajana toimimiseen. Siksi helposti saavutettavan ja maksuttoman työnantajuuteen liittyvän neuvonnan tarjoaminen yksinyrittäjille on yksi keino madaltaa kynnystä ensimmäisen työntekijän palkkaamiseksi. Tätä neuvontaa tulisi kehittää.

Kuten periaatepäätöksessä todetaan, toimiva IPR-suoja on yrityksille elintärkeä. Valitettavasti IPR-asiat ovat monelle pienelle yritykselle haastava kokonaisuus. Siksi julkisen, maksuttoman

innovaationeuvonnan uudelleen rakentaminen (ent. innovaatioasiamiesverkosto ELY-keskuksissa) toisi merkittävän lisäarvon erityisesti pienten yritysten IPR-asioiden edistämiseen.

Periaatepäätöksessä on myös todettu tasapuolisen toimintaympäristön turvaaminen yrityksille: ”Yritysten kasvu- ja toimintaedellytyksiin julkinen hallinto voi vaikuttaa yritysten toimintaympäristöä vahvistavilla ja tasapuolista toimintaympäristöä turvaavilla yrittäjyyspolitiikan toimilla, jotka lisäävät yrittäjien luottamusta siihen, että yrittäjyyden toimintaympäristö on tasapuolinen, johdonmukainen, selkeä, markkinoille tulon ja siellä toimimisen mahdollistava ja riittävästi ennakoitavissa oleva.” Tätä TE-asiakaspalvelukeskus kannattaa erityisesti.

TE24-uudistuksen myötä työvoima- ja yrityspalveluihin liittyviä tehtäviä siirtyy kuntien järjestämisvastuulle. Tämä luo edellytyksiä uudenlaisten alueellisten yrityspalveluekosysteemien rakentamiseen työllisyyden edistämiseen sekä elinkeinojen kehitystyöhön. Eri työllisyysalueilla ja kunnilla on kuitenkin erilaiset resurssit ja painopistealueet toteuttaa palveluita ja tämä voi luoda eriarvoisen toimintaympäristön yrityksille ja aloittaville yrittäjille, jolloin periaatepäätöksessä mainittu yritysten tasapuolisten toimintaedellytysten ja palveluiden saatavuus ei välttämättä toteudu. Siksi on kiinnitettävä huomiota siihen, että yrityksille on tarjolla myös jatkossa sijaintialueesta riippumattomia ja helposti saavutettavissa olevia valtakunnallisia palveluita.

Aluehallintouudistuksen ja tulevien elinvoimakeskusten perustamisen suunnittelussa ja yrityksille suunnattujen palvelujärjestelmien kehittämisessä on tärkeä kiinnittää huomiota, että myös KEHA-keskuksessa tuotetaan jatkossa valtakunnallisia yritysneuvontapalveluita ja huomioida nämä yrityspalveluekosysteemin kehittämisessä. Erityistä huomiota tulee kiinnittää palveluiden asiakaslähtöisyyteen, vaikuttavuuteen ja tuloksellisuuteen.

Strandberg Stefan

Etelä-Savon ELY - Työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskus